

kerülnek, az ő ismereteik inkább csak könyvtári kérdésekre — divatos szóval könyvtártudományi kérdésekre — terjeszkednek ki. Elég élénk bizonyítékát kapjuk ennek, ha átvizsgáljuk a Preussische Staatsbibliothek tudományos tisztviselőinek irodalmi működéséről szóló jelentést.

CSAPODI CSABA.

Újabban előkerült kéziratok az Országos Széchényi-Könyvtár kéziratárában. Az Orsz. Széchényi-Könyvtár magyar kézíratainak feldolgozása során számos olyan értékes kézirat került elő, melyek mindeddig téves vagy elégtelen katalóguscédulák hibájából a tudományos kutatás elől el voltak zárva. Néhányról itt adunk hírt. VIRÁG BENEDEK történelmi, nyelvészeti jegyzeteinek csomójából (Oct. Hung. 165) számos levéltöredék, versfogalmazvány került elő. A levelek közül megemlítjük KOVÁCS PÁL esztergomi, TATAY JÁNOS pesti növendékpap, KOVÁCS SÁMUEL csákvári prédikátor és RESETA JÁNOS-nak Virághoz intézett leveleit, a kiadatlan költemények közül *T. T. Gyka Emanuel Constantin emlékére, Felső Szálláspataki Kenderesi Mihálynak, T. T. Májer Józsefnek* írottakat, van ezenkívül mintegy húszonnégy különböző töredék, zsoldár- és Horatius-fordítások töredékei, majd *Észrevételek a magyar prozódiairól kettős beszélgetésben* c. töredékes munkája. — Egy lapon Szalay László ifjúkori írása maradt fenn, amelyben történelmi munkák kikölcsönzését ismeri el. — A HORVÁT ISTVÁN könyvtárából megszerzett kéziratok között volt egy ilyen címen nyilvántartott csomó: *Vegetium* tartalmú költemények névtelen szerzőktől. Mss. Sec. XIX. (Oct. Hung. 238). Javarást a Tudományos Gyűjteménynek és a Szépliteraturai Ajándéknak beküldött verseket tartalmaz. Innen emeltük ki BACSÁNYI JÁNOS három költeményének (*Bartsaihoz az akkori hadakozásokról. Egy nevendék búkfához, A keszthelyi nagy hajóra 1798.*) sajátkezű kéziratát. Ezek először a Szépliteraturai Ajándékban jelentek meg 1822-ben (71—74. II.). A kézirat vörös ceruzával át van húzva: jele annak, hogy a nyomdába küldött példány van előttünk. — Ugyanebből a csomóból került elő RÉVAI MIKLÓS néhány versének sajátkezű késői másolata (*A hazatért magyar koronának öröm ünnepére 1790, A magyar öltözet és nyelv állandó fenmaradásáért való óhajtozása egy buzgó hazafinak a nagy magyarhoz. 1790. Nagyságos Darvas Ferentz úrnak mikor véle közleném, a magyar nyelvért és öltözetért való óhajtozomat Győrött 1794. 20. Octóberben.*) — KUBINYI ÁGOST, a Múzeum igazgatója, 1855-ben azzal a kéréssel fordult a közéletben szereplő férfiakhoz, hogy kézírásukat küldjék be a Múzeumba. Erre a felhívásra küldte be ROTTENBILLER LIPÓT gr. SZÉCHENYI ISTVÁNNAK két hozzá intézett, németnyelvű levelét (Pesth, 1847. március 28. és Pesth,

1847. december 29-én), egy pecsétes borítékkal. A leveleket mások írsaival együtt eddig Oct. Hung. 331. számon őrizték, most az irodalmi levestárba tették át. — MADÁCH IMRE verskötetének (Lant-virágok, Pesten 1840, Landerer) eredeti kéziratát WILDNER ÖDÖN, midőn a Kis Helikon 23-ik kötetébe a Lant-virágok második kiadását rendezte sajtó alá (1822), hasztalan kereste. Pedig a cenzúrapéldány, mely MADÁCH IMRE saját keze írása, szintén kéziratárunkban őriztetik. A címlapon nem szerepel MADÁCH neve: Lant virágok, írta ZARÁND 1840. (Oct. Hung. 419.) Eddig Zaránd neve alatt tartottuk nyilván, így kerülhette el a kutatók figyelmét. A kis kötet három darabját a cenzúra törülte, egy pedig vagy a szedő hanyagsága folytán maradt ki, vagy MADÁCH maga hagyta el. A kézirat és a kiadás szövege olyan eltéréseket mutat, melyek arra engednek következtetni, hogy MADÁCH egy teljesen átjavított, újabb kéziratot küldött a nyomdába. Ezekre a kérdésekre azonban más helyen térünk ki s ugyanakkor közöljük a négy ismeretlen költeményt is. SÁRKÁNY OSZKÁR.

Magyar író és könyvkiadó a XVIII. század végén. A XVIII. század utolsó évtizedében DECSY SÁMUEL keserű panaszokat hallatott a hazai könyvárusok és könyvkötők ellen (Pannóniai Féniksz, 116. l.), kik „még zöldellő fűvében megfojtják a magyar tudósoknak hazájuk javára intézett igyekezeteket“ s nem elégszenek meg 10 százalékos haszonnal, hanem 25—30 százalékot követelnek, minek következtében a jó könyvet „másfél annyi áron adják, mint a szerző megállapította, s ezzel ártalmára vannak a szerzőnek és az olvasó közönségnek“ egyaránt. Ez a megállapítás abban az időben történt (1790), amikor a nagyszombati egyetemmel egyidejűleg Budára áthelyezett egyetemi nyomda már megkapta a tankönyvkiadási kizárólagos szabadalmat (1779) s ennek ellenében jövedelmének egyik részét a hazai tudományos irodalom fellendítésére volt köteles fordítani (promotionem rei litterariae quoquomodo adjuvare). Valósággal csak ilyen hasznothajtó szabadalom birtokában levő nyomdától lehetett elvárni, hogy hazai tudományos irodalmi termékeknek kiadására vállalkozzék, mert ezeknek olyan kis számú volt az olvasóközönségük, hogy azok kiadása semmiképen sem biztatott haszonnal.

DECSY SÁMUEL munkájának megjelenési idejében került az egyetemi nyomdába KOVACHICH MÁRTONNAK „*Supplementum ad vestigia comitiorum*“ című kézírata, amely aztán gyors egymásutánban három kötetben jelent meg. Szigorúan tudományos munka, amely a magyar törvényhozás történetét illető megbecsülhetetlen adatokat tartalmaz. Rengeteg nagyértékű levéltári anyag van ebben a munkában összehordva, amihez az anyag természete szerint igazán nehéz volt